

პორის ღარჩია

მეცნიერება და პატიოსნება

ნაწილი I

2014 წელს ბატონმა **როსტომ ჩხეიძემ** გამოსცა ვეებერთელა წიგნი „საგა ვახტანგური, ვახტანგ ჭელიძის ცხოვრების ქრონიკა“. ეს არის ჩინებული მწერლის, მთარგმნელისა და საზოგადო მოღვაწის **ვახტანგ ჭელიძის** ქებათა ქება. ცნობილია, რომ ბატონი ვახტანგი და ბატონი როსტომის მამა, გამოჩენილი და დიდად თავისებური სტილის მწერალი **ოთარ ჩხეიძე** განუყრელი მეგობრები იყვნენ. ბატონი როსტომი ბავშვობიდანვე თვალს ადევნებდა ამ ახლობელი კაცის მოღვაწეობას. როგორც ჩანს, მისადმი სიყვარული იქიდანვე ჩაესახა და შემდეგ და შემდეგ უფრო და უფრო გაუღვივდა. ბატონი ვახტანგი იმდენად დიდი მოღვაწეა, საზოგადოებისათვის მისი ცხოვრებისა და შემოქმედების გაცნობა უადრესად საჭირო და მისასალმებელია. ის სიყვარულიც, რომელიც ამ წიგნის ყველა გვერდზე გამოსჭვივის, გასაგებია და მოსაწონი. მეც დიდი კმაყოფილებით შევხვდი ამ წიგნსა და მასზე გამოქვეყნებულ **ბონდო არველაძის** აღფრთოვანებულ რეცენზიას (გაზ. „ლიტერატურული მესხეთი“, 2014, აგვისტო, გვ. 10, 12).

მაგრამ, სამწუხაროდ, აქვე ბატონი როსტომი უადრესად უსამართლოდ ამცირებს და აბუჩად იგდებს ჩვენს გამოჩენილ და ამაგდარ მეცნიერებს — **ალექსანდრე ბარამიძესა და გივი მიქაძეს**. მოვუსმინოთ მას:

„და ვახტანგს ალექსანდრე ბარამიძისადმი გულში ჩადებული წყენა რომ გაახსენდებოდა, ნოდარ ღუმბაძეს მიახლოებდა პამფლეტის დაწერას, შესაფერისი მასალის ამოკრებას კი რა უნდოდა ამ აღიარებული და დაფასებული მეცნიერის ნაშრომებიდან და წიგნებიდან — ყოველ ნაბიჯზე დიდრონი «მარგალიტები» შემოგეფეთებოდა. და ნოდარი ვეღარც აუდიოდა მათ ამოწერას, მკაცრად

განსაზღვრული საჟურნალო ფართობი რომ არა.

და შეითხზებოდა მეტად საღაღობო და სახალისო პამფლეტი — «მომენტალური მელანქოლია» ანუ «ჩვენ ვჩქარობთ...» — «ნიანგის» 1955 წლის მე-16 ნომერში რომ იხილავდა მზის სინათლეს **ავერიონ მაცაბერიძის** ფსევდონიმით. თხზულება პარალელური მონაცვლეობის პრინციპზე აგებულიყო, ალექსანდრე ბარამიძის დაკვირვება-შეხედულებებს რუსთველის, გურამიშვილისა და ბესიკის შემოქმედების ირგვლივ ფონად რომ გამოჰყვებოდა... «ხეხილისა და დეკორატიულ მცენარეთა კატალოგი», რაც კიდევ უფრო გაამკვეთრებდა პამფლეტის ირონიულ, მეტიც, სარკასტულ პათოსს.

პუბლიკაცია ერთბაშად გახმაურდებოდა და ალექსანდრე ბარამიძეს მეხვიით დაატყდებოდა თავს... და მიხვდებოდა, გაყუჩება მიიჩვენია, თორემ ვაითუ უარესიც მოჰყვესო.

ვახტანგ ჭელიძე შეეცდებოდა, დაეფარა ნოდარი მოსალოდნელი შურისძიებისაგან. — ამჟამად თუ თავს აარიდებდნენ სამაგიეროს გადახდას, ფარულად უსათუოდ რაღაცას მოსწევდნენ. და რაკილა გაითვალისწინებდა, რომ ფსევდონიმის გაშიფრვის მოწადინენი აუცილებლად გამოიჩნებოდნენ და ჩაიხედავდნენ საპონორარო უწყისში, იქ პონორარს ნოდარისა კი არა, თავის სახელზე გამოწერდა, — თვითონ აიღებდა ფულს და იმას გადასცემდა. ასე რომ, კვალს მარჯვედ წაშლიდა.

ალექსანდრე ბარამიძე კი ვერ მიაგნებდა პამფლეტის ნამდვილ ავტორს, მაგრამ «ავერიონ მაცაბერიძე» მოულოდნელად ერთ გამოცემაში ამოჰყოფდა თავს. გივი მიქაძე დაინტერესებულიყო ფსევდონიმების ახსნა-გაშიფრვით და «ნიანგის» იმ პუბლიკაციის ავტორის დასადგენად მოიძევდა საპონორარო უწყისს, თავის ძიებებში კი თავის მიკვლევას ასე აღბეჭდავდა:

ავერიონ მაცაბერიძე - ვახტანგ ჭელიძე.

ხალისობდა ვახტანგი: ვინ იცის, სხვა ფსევდონიმებიც ასეა გახსნილიო“ (გვ. 362-363).

ენახოთ ეს „პამფლეტი“, რომელიც წარმოდგენილია რუბრიკით „ნუ დავანაგვიანებთ ენას“.

„მომენტალური მელანქოლია“ ანუ „ჩვენ ვჩქარობთ“...

შებინდებული იყო, როდესაც შიო შინჯიკაშვილმა გადაშალა ალ. ბუჩუკურისა და ერ. ნაჭყებიაშვილის წიგნი - „ხეხილისა და დეკორატიულ

მცენარეთა კატალოგი“ (1954 წ. თბილისი) და კითხვა დაიწყო.

ერთხანს შიოს ხელს უშლიდა აივანზე განმარტოებით მჯდარი შვილიშვილის ხმამაღალი კითხვა. იგი უმაღლეს სასწავლებელში შესვლას აპირებდა და საგნებს იმეორებდა. შიო თანდათან ისე გააოცა წიგნის შინაარსმა, რომ შვილიშვილის ხმამაღალი კითხვა აღარც კი ესმოდა.

გაოცება პირველი: „სანერგე მეურნეობის ძირითად ამოცანას შეადგენს: 1. დაიცვას ა ს ა ზ რ დ ე ლ ი ნერგების ჯ უ რ ო ბ რ ი ვ ი და ჯიშობრივი შემადგენლობის სიწმინდე“.

— ეს რა ჯურის სიტყვაა, — აღმოხდა შიოს.

— მე მითხარი რამე, პაპა? — გადმოსძახა აივანიდან შვილიშვილმა.

შიოს შვილიშვილის სიტყვები არ გაუგონია.

გაოცება მეორე: „კაკალი — ნიადაგის მიმართ არ აყენებს განსაკუთრებულ მოთხოვნილებას“...

— ნეტა მაჟალოც ეგრეა?

— მე მეკითხები, პაპა?

შიოს კვლავ არ გაუგონია.

გაოცება მრავალი: „მოკრეფის შემდეგ რამდენიმე დღეში მოხმარებითი სიმწიფე ეძლევა“... „ნაყოფის რბილობი საკმაოდ წვნიანია“... „გადამწიფებისას ქაშდება“... „ადრე შედის მსხმოიარობაში“... „ხე ძლიერი პირამიდული ზრდისა“... „შუშხუნა გემოსია“... „მუქი წითელი ხაზობრივი შეფერვით, მოკლე ხავერდოვანი შებუსებით. რბილობი თეთრი აქვს, კურკასთან წითლად შეფერილი“...

— პაპა, ცოტათი ჩუმი იკითხე, ხელს მიშლი.

„მართალს მეუბნება, სირცხვილია, ვინმემ არ გაიგონოს“ — გაიგონა შიომ და წიგნი გადასდო.

ახლა უკვე გარკვევით ისმოდა, თუ რას იზუთხავდა შიოს შვილიშვილი:

„ამ პირობებში მოცემულია ბესიკის მხატვრული შემოქმედების იდეური დიაპაზონი. არისტოკრატიული უდარდელობისა და ნაყროვან-ხორციელი (ჰედონური) სიყვარულის აპოლოგეტიკა ბესიკის პოეზიის ძირეულ-შინაარსობრივი ხაზია. «ვარდულებულიანურ» სიმბოლიკას ვნებაატეხილი კაცის მომენტალური მეღანქოლია ნისლავეს ხოლმე დროგამოშვებით, თორემ სიახლესა და სიამეს კარგად ჩვეულია სიყვარულისა და სიმშვენიერის მეხოტბე, მაგრამ ჩვენ ვჩქარობთ...“

— ჰოდა, ნუ ჩქარობ. ხომ ხედავ, სიჩქარით რა აბდაუბდა გამოგდის.

— მე კი არ ვჩქარობ, პაპა, ამას პროფესორი ალ. ბარამიძე წერს.

— პროფესორიო? გააგრძელე, გააგრძელე.

„მაღალი პოეტური სიტყვის სინოცივრე და მხატვრული მზერის მსუყე ყამირი“...

— კი მაგრამ სადაა, შვილო, მხატვრული მზერის ეს მსუყე ყამირი?

— აქაა, პაპა, ამ წიგნში.

— ნუ გამაგიჟებ, ქალო! და შიოს წუთით დაავიწყდა, რომ „ხეხილისა და დეკორატიულ მცენარეთა კატალოგის“ ავტორებზე ალ. ბუჩუკურზე და ერ. ნაჭყებიაზე იყო გაბრაზებული.

„აქ ბატონობს მხოლოდ ვნებააშლილი წყურვა ხორცისა, თავდავიწყებული გზნება «წელთა ციალისა», ექსტაზი ბაგეების, მსუნაგი ტრფობა ფართო მკერდების და ეროტიკულ-ისტერიკული ბოდვა, თუ მელანქოლიური ურვა ჟინმოკლული კაცისა «სევდის ბაღიდან»“...

ბადის ხსენებაზე შიოს კვლავ მოაგონდა „ხეხილისა და დეკორატიულ მცენარეთა კატალოგი“.

— გეყოფა, შვილო, ბაღზე ისევ ჩემს წიგნში წავიკითხავ, ზოგიერთი სიტყვა მაინც მესმის. გასამეორებელი სხვა რამე არა გაქვს?

— კი, პაპა, გურამიშვილი.

— ჰოდა გურამიშვილზე წაიკითხე.

ქეთინომ დაიწყო:

„რომანტიული ილუზიები, სამშობლოს სამსახური, ზნეობრივი იდეალები ნაფლეთებად იქცა გამოწვდილი მსუქანი და გემრიელი ლუკმის წინაშე. ამისათვის ტყუილად იკატუნებს თავს პოეტი გურამიშვილი... გურამიშვილი თავს მორცხვად «იძვრენს»“...

— ნუ მეხუმრები, შვილო, ასეთ რამეზე არ ხუმრობენ.

— არ ვხუმრობ, პაპა. მართლა ასე უწერია ბარამიძეს..

— მერე სად იშოვე, შვილო, ეს წიგნები?

— გუშინწინ თბილისიდან ჩამოვიტანე, პაპა, ბუკინისტურ მაღაზიაში ვიყიდე.

ქეთინომ განაგრძო:

„აღშფოთებულ გრძნობას შეუპყრია ჩვენი პოეტი. გაბოროტებული ცოფიანივით თავს ესხმის ვიღაც «მეშურნეს»“.

— ჰაი დედასა, ცოფიანივით კი არა, კბილით დასაგლეჯია, ამას რომ კაცი დაგაბრალებს.

„პოეტის კონცეფციით დედაკაცის უმაღლესი მოწოდებაა, ვუ-

ლგარულად რომ ეთქვათ, «დედლური სამსახური», წვრილშვილების დაჩეკა და აღზრდა“.

— ჰმ, აღზრდა...

„ასე გვესახება ჩვენ დავით გურამიშვილის შორეული პოეტური პროფილი“...

— ასე გვესახება?... ჰაი, დედასა!..

— იქნებ ჩვენ ვცდებით, პაპა. აი, მაგალითად, რუსთაველის ფატმანი ჩვენ სხვაგვარად წარმოგვედგინა, ასე არ ყოფილა თურმე. დაუგდე ყური, რას ამბობს ბარამიძე:

„უმართებულო იქნებოდა ფატმანისათვის გვეწოდებინა ზნეწამხდარი პროსტიტუტკა. ფატმანი მიჯნურობის გარკვეული ფორმის მიმდევარია“...

ვაითუ მაგ სიტყვების ავტორსაც ჰყავს მიმდევრები, — გაიფიქრა შიომ.

— შეიძლება მართალი იყოს პროფესორი. რადგან მაშინ, — მის სიტყვებს კკითხულობ: „ჩანს, სწორედ მიჯნურობად საღებოდა გრძნობის ყოველი ქავილი“.

— გოგო, შენ ზურგი ხომ არ გექავება, ეგ წიგნი დახურე, თორემ...

— დაიცა, პაპა, აგერ გაზეთში ბარამიძის წერილია გურამიშვილზე, ბარემ ესეც წავიკითხოთ, სულ ახალი მასალაა.

შიო წამოდგა, გარეთ გაპარვა დააპირა, მაგრამ პირველ სიტყვებს რომ მოჰკრა ყური, გაქეაჟდა:

„ლექებს არ აწყობდათ გურამიშვილის თავისთან მონად დატოვება“.

— რომელ ენაზე კითხულობ, გოგო!

— ნუ გეშინია, პაპა, მგონი ჩვენებურია.

„აქედან აშკარად ჩანს, რომ პოეტის პირველი გაპარვა არამც და არამც არ მომხდარა დაღესტანში ჩასვლისთანავე“.

შიომ მეორედ დააპირა გაპარვა, მაგრამ „არამც და არამც არ მომხდარა“ ქეთინოს წყალობით.

— პაპა, დაუგდე ყური: „ტანსაცმელი შემოაგჯა და ფეხშიშველიც გახდა“.

— ქეთინო, გეუბნები გაჩუმდი, თორემ ფეხშიშველიც ვერ გამასწრებ აქედან.

ქეთინო გასაქცევად მოეშადა, მაგრამ ვერ მოითმინა და ერთი წინადადება კიდევ წაიკითხა:

„დიდი შთაგონებით დახატა გურამიშვილმა ვახტანგის უაღრ-

ესობამდის კოლორიტული სახე“.

— ეჰ, წავალ, შვილო, ისევ ჩემს ბაღს მივხედავ. მაგ საქმეს მე ვერ გამოვასწორებ და თავს ტყუილუბრალოდ ვიწუხებ.

თქვა შიომ და თავის ბაღს მიაშურა. წამოწვა ჩეროში და დაქანცულს უცებ ჩაეძინა. ეძინა შიოს და ესიზმრებოდა სევდის ბაღი, სადაც „კაკალი ნიადაგის მიმართ არ აყენებდა განსაკუთრებულ მოთხოვნილებას“. ბაღში შემოვიდა ბესიკი, მივიდა ხესთან, რომელიც „ძლიერი პირამიდული ზრდის იყო“. მოწვევითა „მსხმოიარობაში ადრე შესული“ ნაყოფი, რომელიც „გადამწიფებისას ქაშდება“, მოუძებნა „საკმაოდ წვნიანი რბილობი“ და ხმამაღლა თქვა - „შუშუნა გემოსია“. შემდეგ მაღლობა გადაუხადა შიოს და უხმოდ გავიდა ბაღიდან. ბაღში გურამიშვილი შემოვიდა. მას ხელთ ეპყრა „შთაგონებით დახატული ვახტანგის უადრესობამდის კოლორიტული სახე“. მივიდა შიოსთან, ხელი გაუწოდა, „თავი მოიკატუნა“, „მსუქანი და გემრიელი ლუკმა სთხოვა“. სამაგიეროდ „რომანტიკული ილუზიების, სამშობლოს სამსახურის და ზნეობრივი იდეალების ნაფლეთებად ქცევას“ დაპირდა. გულკეთილი კაცია შიო, მაგრამ ასეთი რამ მაინც „არ აწყობდა“ და ამიტომ უარი უთხრა სახელოვან პოეტს. მაშინ პოეტს „გრძნობის ქავილმა“ მოუარა, „ცოფიანივით დაესხა თავს“ შიოს. „ტანსაცმელი შემოეგჯა და ფეხშიშველიც გახდა“ და ბაღიდან გაიპარა. „მისი გაპარვა არამც და არამც არ მომხდარა“, გაიფიქრა შიომ და ხმამაღლა დაიძახა: დავით, დავით! დავითი კი იქვე იყო, სადაც „ბოღმა აღრჩობდა შემოქმედებითი საქმიანობის მწვერვალს“.

ბაბუის ხმაზე ქეთინოს გამოეღვიძა. მასაც ჩასძინებოდა აივანზე. სიზმრად უნივერსიტეტს ხედავდა, გამოცდა პქონდა ქართულ ენასა და ლიტერატურაში. გამომცდელი ბარამიძე იყო, ქეთინოს სწორედ გურამიშვილის შემოქმედებას ეკითხებოდა...

გვინდოდა გვეამბნა, რომ ქეთინო გამომცდელს მისივე წიგნიდან ამოღებულ გურამიშვილის დამამცირებელ სტრიქონებს უყვებოდა. და რომ პროფესორი ალექსანდრე ბარამიძე ღიმილად ღნებოდა, მაგრამ „ჩვენ ვჩქარობთ“... (№ 16., 1955, გვ. 4-5).

ბატონი როსტომი ისე მსჯელობს, თითქოს ალექსანდრე ბარამიძეზე მამხილებელი მასალა „ნიანგში“ რამდენიმეჯერ დაბეჭდილიყოს. „ალექსანდრე ბარამიძისადმი გულში ჩადებული

წყენა რომ გაახსენდებოდა, ნოდარ დუმბაძეს მიანდობდა პამფლეტის დაწერას“-ო, სინამდვილეში, ისე მახსოვს, მხოლოდ და მხოლოდ ეს ერთი პამფლეტი გამოქვეყნდა.

ეს პამფლეტი რომ დაიბეჭდა, უნივერსიტეტში მეორე კურსზე ვიყავი და სტუდენტებმა ის და „ნიანგში“ სხვაც, — კორნელი კეკელიძესა და ტრიფონ რუხაძეზე — გამოქვეყნებული ფელეტონები წავიკითხეთ. ალ. ბარამიძეს მანამდე იმდენი მეზთატეხა ჰქონდა გადატანილი, არ ვიცი, ამ „მეხს“ როგორ შეხვდა. მაშინ ის და ტრიფონ რუხაძე გვასწავლიდნენ და ლექციებზე რომელიმესთვის პირადად მე რაიმე — სევდა, მოწყენილობა, უხასიათობა — არ შემინიშნავს. მაშინ ჩვენ **ეკატერინე (კატუშა) კეკელიძისაგან** ვიცოდით: კ. კეკელიძემ და ალ. ბარამიძემ ვახტანგ ჭვლიძე ასპირანტურაში არ დატოვეს და ძველი ქართული მწერლობის კათედრის წევრებს სამაგიეროს ამით უხდისო.

საინტერესოა, რომ, ვახტანგ ჭვლიძე როგორც კი „ნიანგის“ რედაქტორი გახდა, ძველი ქართული ლიტერატურის კათედრის წევრებს ცეცხლი უმაღვე გაუხსნა. რედაქტორია 1955 წლის მე-9 ნომრიდან. ორი ნომრის შემდეგ, მე-12 ნომერში, ბეჭდავს: „**დოცენტ ტრიფონ რუხაძის ლექსიკონი**“ (გვ. 7). სამი ნომრის შემდეგ, მე-16 ნომერში, უკვე ალექსანდრე ბარამიძეს მიაღება.

არ მახსოვს, ამ ფელეტონს სხვებისაგან რამე გამოხმაურება მოჰყოლოდეს. აქედან რომ ვუყურებ, ასე მესახება: ვინც ალ. ბარამიძეს არ იცნობდა, მისთვის ეს პამფლეტი საყურადღებო არ უნდა ყოფილიყო, ხოლო, ვინც ჯეროვნად იცნობდა, მისთვის დამაჯერებელი ვერ იქნებოდა. ერთი სიტყვით, ვფიქრობ, ამ შეტევამ თქმულების იმ ქარავანივით ჩაიარა, ძალღი რომ უყეფს. პამფლეტში მასალები იმდენად ტენდენციურად და ბოლმითაა შერჩეული, ზედ ეტყობა (რასაც ახლა კიდევაც ადასტურებენ), ისინი ბატონი ვახტანგის შერჩეულ-შეგროვებულია, ხოლო იმდენად მწერლური ოსტატობითაა შესრულებული, უეჭველია, იგი მართლაც ნოდარ დუმბაძეს ეკუთვნის. ამას გვიჩვენებს გამოგონილი კომპოზიციური ქარგა, კერძოდ, შემაჯამებელ ნაწილში (სიზმრის ეპიზოდში) მარჯვედაა გამეორებული ნაკლოვანი ფრაზები და წინადადებები, როგორც ბატონი როსტომიც შენიშნავს, ალ. ბარამიძის ტექსტი ალ. ბუჩუკურისა და ერ. ნაჭყებიას წიგნთან ისეა დაკავშირებულ-შეერთებული, ჩვეულებრივ მკითხველს მათი ენობრივი ცოდვები ალექსანდრე ბარამიძისად მოეჩვენება.

როცა ალექსანდრე ბარამიძეს ებრძოდნენ, ყოველთვის ასე იქცეოდნენ — იმოწმებდნენ მის ადრინდელ, ახალგაზრდობისას დაწერილ, ნაშრომებს, თავიანთ საკბილოს იქ ეძებდნენ და პოულობდნენ. იმას კი არაფრად დაგიდევდნენ, რომ მის შემდგომ გამოცემებში ნაკლი გამოსწორებულია. აქაც იგივე ვითარებაა. ბესიკის შესახები ციტატები ამოღებულია ბესიკის „*თხზულებათა სრული კრებულიდან*“, რომელიც ალექსანდრე ბარამიძისა და ვარლამ თოფურიას რედაქციით 1932 წელს გამოიცა. ნაშრომს წინ ერთვის ბატონი ალექსანდრეს გამოკვლევა: „*ბესარიონ გაბაშვილი (ბიოგრაფიულ-კრიტიკული ნარკვევი)*“ აი, აქედანაა აღებული პამფლეტში დამოწმებული ორივე ციტატა. პირველი („*ამ პირობებში მოცემულია...*“) იკითხება 042 გვერდზე, ხოლო მეორე („*აქ ბატონობს...*“) — 057 გვერდზე. ამ ნარკვევის წერა ბატონ ალექსანდრეს, როგორც თვითონ ათარილებს, 1931 წლის აგვისტოში დაუშთავრებია, როცა 29 წლისა ბრძანდებოდა.

ასევეა დავით გურამიშვილის მიმართაც. ციტატი — „*პოეტის კონცეფციით, დედაკაცის უმაღლესი მოწოდება...*“ — დასტურდება ალ. ბარამიძის ნარკვევში „*დავით გურამიშვილი (ბიოგრაფიულ-კრიტიკული ეტიუდი)*“, რომელიც წინ უძღვის ალ. ბარამიძისა და ს. იორდანიშვილის რედაქციით 1931 წელს გამოცემულ დავით გურამიშვილის „*თხზულებათა სრულ კრებულს*“ — გვ. DLXVIII. ამ ნარკვევს ავტორი ათარილებს 1930 წლის 28 მარტით, რდესაც 28 წელი წინა დღეს შეუსრულდა.

მაგრამ 1940 წელს გამოდის ალ. ბარამიძის წიგნი: „*ნარკვევები ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან*“ (მეორე ტომი), სადაც ავტორმა გადამუშავებული სახით შეიტანა ორივე მწერლის შესახებ დაწერილი ნარკვევები, მაგრამ აქ აღნიშნული არც ერთი ციტატა აღარ ჭაჭანებს. ასევეა ამ ნარკვევების შემდგომ პუბლიკაციებშიც.

სამწუხაროდ, ახლა მე, ავადმყოფი (ინსულტგადატანილი), გარეთ ვერ გავდივარ და სხვებს ყველაფერზე ვერ ვაწუხებ. ამიტომ იმის გარკვევას, თუ საიდანაა დანარჩენი ციტატები, ვერ გამოვედევნები. თუმცა ეს არცაა საჭირო, როგორც ვთქვით, არც ერთი მათგანი შემდგომ გამოცემებში არ იკითხება. ხოლო, ვინც ბატონი ალექსანდრეს შემოქმედებას იცნობს, მას მშვენივრად მოეხსენება, რა დიდებული მეცნიერ-მკვლევარი, ბრწყინვალე ლექტორი და მოქართულე გახლდათ იგი. ძალიან მიკვირს, უნივერსიტეტდამთავრებულმა ბატონმა როსტომმა ეს რომ არ იცის!

თუ რამდენად ნამუსიანი აის, რომ 1955 წელს, როდესაც ბატონი ალექსანდრე 53 წლისაა და ბესიკსა და გურამიშვილზე შექმნილი ნარკვევები რამდენიმეჯერ აქვს გამოქვეყნებული, ისევ პირველი, ახალგაზრდობის დროინდელი, ჯერ კიდევ არასრულყოფილად ჩამოყალიბებული მეცნიერის პუბლიკაციიდან მოიყვანო, პასუხი ცხადზე ცხადია. ეს არც ვახტანგ ჭელიძესა და არც როსტომ ჩხეიძეს ეკადრებათ!

ვიდრე გივი მიქაძეზე ვისაუბრებდეთ, არ შეიძლება, უფურადღებოდ დავტოვოთ ბატონი როსტომის ნაამბობი იმის თაობაზე, რომ ბატონი ვახტანგი პასკვილის ავტორ ნოდარ ღუმბაძეს საგულდაგულოდ ფარავდა. ამას თურმე იმისთვის ცდილობდა, რომ ალექსანდრე ბარამიძე შეეცდებოდა „სამაგიეროს გადახდას, ფარულად უსათუოდ რაღაცას მოსწევდნენ“. ნეტავი მაცოდინა, რა ძალა ჰქონდა უპარტიო ბატონ ალექსანდრეს, ეს ჩაედინა — ბატონი ნოდარი მისი თანამშრომელი გახლდათ თუ მას სახელმწიფო დაწესებულებებში რაიმე თანამდებობა ეჭირა ან შინაგან საქმეთა სამინისტროსთან, მეტადრე, უშიშროებასთან რაიმე კავშირი ჰქონდა? ალ. ბარამიძეს უამრავი თავდასხმა გადაუტანია და როდისმე ყოფილა, ზემდგომი ორგანოებისათვის თუნდაც ერთხელ მიემართოს?! ყველას, ვისაც პასუხის ღირსად მიიჩნევდა, თავისი კალმით უსწორდებოდა! უფრო საინტერესო ისაა, თავად ვახტანგ ჭელიძეს რატომ არ ეშინოდა სამაგიეროს გადახდისა, ნოდარ ღუმბაძესავით თვითონაც ხომ რეპრესირებული იყო?! იმიტომ ხომ არა, რომ თავად უშიშროებისაგან საშიშროებას არ ელოდა?!

ცნობილია, როგორც წესი, უშიშროება რეპრესირებულს ან მის შთამომავალს გადაუბირებლად არ ტოვებდა და თავის სამსახურში აყენებდა. ნუთუ ვახტანგ ჭელიძე იყო გამონაკლისი?! ისიც ცნობილია, დეკანოზოვმა ალ. ბარამიძეს როგორ მოუწოდოდა გადაბირება, მაგრამ, რადგან კარგი მეცნიერი, პატიოსანი და უმწიკვლო პიროვნება გახლდათ, შარი ვერაფერში მოსდო და საწადელს ვერ მიაღწია! არც ის შეიძლება შემთხვევითობით აიხსნეს, რომ ვ. ჭელიძე, თითქოს ძველი რევოლუციონერი ყოფილიყოს, ყოველთვის პრივილეგირებული გახლდათ, მუდამ მაღალი თანამდებობები ეჭირა. დავიმოწმებ „ქართულ საბჭოთა ენციკლოპედიას“, რომელიც მისი ცხოვრების ერთ, პირველ, ნაწილს

ასახავს (1987, № 11, გვ. 390): 1917 წელს დაბადებული 1950 წლიდან **სკკპ**-ის წევრია, იყო გამომცემლობა „საბლიტგამის“ მთავარი რედაქტორი (1948-1952), ჟურნალების „ნიანგისა“ (1955-57) და „ცისკრის“ (1957-62) რედაქტორი, საქართველოს კულტურის სამინისტროს ხელოვნების სამმართველოს უფროსი (1963-67), გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველოს“ დირექტორი (1967-73). 1967 წ. საქართველოს ხელოვნების დამსახურებული მოღვაწის წოდება მიენიჭა. შემდეგ არის გაზ. „ლიტერატურული საქართველოს“ მთავარი რედაქტორი.

ერთი სიტყვით, წარმატებით თანამშრომლობდა საბჭოთა რეჟიმთან. იმ ხელისუფლებას, რომელიც ადამიანს თავისუფლებას თუ ანიჭებს და ცხოვრებაში ადგილს მისი ნიჭის შესაბამისად უანგაროდ უმკვიდრებს, ბარაქალა და მის წინააღმდეგ საბრძოლველიც არაფერი ყოფილა! ბატონ ვახტანგს მოგონებებში, რომელიც „მნათობში“ დაიბეჭდა, თავი ისე გამოჰყავს და ბატონი როსტომიც მას ისე წარმოგვიდგენს, თითქოს ცხოვრება საბჭოურის წინააღმდეგ ბრძოლაში გაეტარებინოს. არა, ბატონო! ისიც ისეთივე ფუნქციონერი კომუნისტი იყო, როგორც სხვები. უფრო მეტიც: პაპზე მეტი კათოლიკეც ბრძანდებოდა.

სანიშნოდ ორ ფაქტს აღვნიშნავ: „ნიანგის“ კიდევ სამი ნომერი და იმავე 1955 წლის მე-19 ნომერში იბეჭდება დავით გურამიშვილის „ზუბოვკის“ პირველი სტროფი: *„ზუბოვკიდან მომავალმან ვნახე ერთი ქალი...“* ქვემოთ, მარჯვნივ, დახატული კაცი, რომელიც დ. გურამიშვილი უნდა იყოს, ზემოთ შეჰყურებს ქრისტეს სურათს. მას კი მამაკაცის სახე აქვს და კაბა აცვია. სულ ქვემოთ აღნიშნულია: *„ზოგიერთი მეცნიერის წარმოდგენით ეს ქალი ... ქრისტე-ღმერთი ყოფილა. მხატვარმა მანწკავამ დახატა ამ ლექსის ილუსტრაცია, აღნიშნულ მეცნიერთა წარმოდგენის მიხედვით“* (გვ. 5).

დღევანდელ განათლებულ საზოგადოებას მოეხსენება, ის მეცნიერები, რომლებმაც დავით გურამიშვილის პოეზიაში რელიგიურ-ალეგორიული სიმბოლოები გამოავლინეს და დაადგინეს, კორნელი კეკელიძე და ალექსანდრე ბარამიძე არიან. ეს ნათლად და გარკვევითაა მოცემული მათ ადრინდელ ნაშრომებშიაც. ახლა დავით გურამიშვილის მცოდნე მკითხველისათვის უეჭველია, რომ „ზუბოვკა“ ორპლანიანი ნაწარმოებია. არც ისაა საეჭვო, რომ „ნიანგის“ ეს მკრეხელობა ვახტანგ ჭელიძეს ეკუთვნის. ეს არის სწორედ იმ კომუნისტთა უცოდინარობა და თავხედობა, ყველგან რომ ათეიზმს

ხელაღწევა, „ვეფხისტყაოსანი“ ათეისტურ ნაწარმოებად მიაჩნდათ. იმ ხანებში, 1955 წლის 30 სექტემბერს, „ლიტერატურულ გაზეთში“ ვახტანგ ჭელიძის ნაწარმოების გასანათლებლად დაიბეჭდა კ. კეკელიძის წერილი „ალეგორია დავით გურამიშვილის შემოქმედებაში“.

და კიდევ ერთ ამბავს გავიხსენებ: მაშინდელ ლენინგრადში სამეცნიერო მივლინების დროს, არქივში, ქაღალდის მოზრდილ ყუთში, სხვადასხვა ქაღალდების გროვაში, ვნახე ფურცლის ნაგლეჯი, რომელზედაც დახატულია ხელისგულები და ცხრილები. თითოეულზე სხვადასხვა ციფრი ქართული ასოებით წერია. ბოლოს ლექსად არის:

„ორ ოცდაორობს, ათ, ოცდაათ ათვრამეტს შუა მჯდარობსა,
შვიდ ოცდაშვიდით, ათხუთმეტ, ოთხ, ოცდაოთხად მხდარობსა“
და ა. შ.

დავადგინე ხელი და სტილისტური ანალიზით ვაჩვენე, რომ ყველაფერი ეს ვახტანგ მეექვსეს ეკუთვნის; გავშიფრე, რომ იგი კალენდარული დანიშნულებისაა და მისი მეშვეობით ხელისგულზე ხდება ნებისმიერი წლის აღდგომის თვისა და რიცხვის გამოანგარიშება.

მოვაძახე პატარა წერილი და 1986 წელს გაზეთ „ლიტერატურულ საქართველოში“ მივიტანე, როდესაც მისი მთავარი რედაქტორი ვახტანგ ჭელიძე ბრძანდებოდა. რამდენიმე ხნის შემდეგ ამბავი ვიკითხე, წერილების განყოფილების გამგე მამუკა წიკლაურმა დაბეჭდვაზე უარი მითხრა, ძალიან საინტერესოა, მაგრამ საჩვენო არ არისო. შევედი ბატონ ვახტანგთან და აეუხსენი: ვახტანგ მეექვსის, ამ დიდი მწერლისა და სახელმწიფო მოღვაწის, თავისებური ლექსია, რომელიც მაჰმადიანური სამყაროს გამუდმებული შემოტევის პირობებში ქრისტიანობის აღორძინებას ემსახურება, გთხოვთ, პირადად გაეცნოთ-მეთქი. ორი კვირის შემდეგ ისევ ბატონი მამუკას პირით უარი მივიღე.

ბატონი როსტომი გვაცნობს, ბატონმა ვახტანგმა რა სუსხი იწვინა ერთი რელიგიური შეფერილობის სიტყვის დაბეჭდვის გამო, მაგრამ 1986 წელს, დისიდენტური მოძრაობის ბუმის დროს, ვითარება შეცვლილი იყო და ამგვარ ამბებს ყურადღება აღარ ექცეოდა. ჩემი ეს სტატია შევიტანე ჩემს წიგნში „ვახტანგ მეექვსის პოეტური მემკვიდრეობა“ (გვ. 223-226), რომელიც იმავე 1986 წელს გამოიცა. მან თავლიტიც გაიარა, მაგრამ რაიმე დაბრკოლება არ შეხვედრია. შემდეგ, ვინც კი შეეხო, ყველა აღფრთოვანებას გამოხატავდა.

ყოველივე ამას ნიშნის მოგებით სრულიად არ ვამბობ. პირიქით, ბატონ ვახტანგს თანავუგრძნობ, რომ მას იმის სამსახური უწევდა, რაც არ მოსწონდა და რისიც წინააღმდეგი იყო. მაგრამ, როცა კახაბერი არა ხარ, კახაბრობაზე თავს არ უნდა დებდე!

მეისიც მახსოვს, ვახტანგ ჭელიძე ალექსანდრე ბარამიძის მოძულე ბოლომდე დარჩა. როდესაც ბატონი ალექსანდრეს მემუარები „ახლო წარსულიდან“ გამოვიდა, ის მკვახე სიტყვებით შეხვდა მას, ხოლო ნოდარ დუმბაძე, პატიოსანი კაცი, ალექსანდრე ბარამიძის დიდად დამფასებელი გახლდათ. 1973 წელს მან გამოსცა წიგნი „ოთხი რომანი“ და იგი მეცნიერს შემდეგი წარწერით უსახსოვრა: „*ბატონ ალექსანდრე ბარამიძეს! დიდებულ მწერალს, მეცნიერსა და ერისკაცს უზომო პატივისცემით. ნ. დუმბაძე. 17. IV, 74 წ.*“

ბატონი როსტომი დამცინავი ტონით მოიხსენიებს **გივი მიქაძეს**, მის დამსახურებას ფსევდონიმების კვლევა-ძიებაში. მისი ცნობით, ბატონი გივი, თურმე, ვ. ჭელიძის ეშმაკობას ვერ მიხვდა და ავერიონ მაცაბერიძე ვახტანგ ჭელიძე ჰგონებია. „ჰხალისობდა ვატანგი“: გ. მიქაძის სხვა ფსევდონიმებიც საჰონორარო უწყისებით თუ არის გაშიფრულიო. ჩემმა მზემ, სხვისი ნაკლი და წარუმატებლობა ძალიან სახალისოა! „ქილილა და დამანას“ ვახტანგ მეექვსის პროზაულ თარგმანში წერია: „რომელმაც იმხიარულოს სხვათა ავს საქმეზედან, მას მინდობა არა აქვს, გვარად და მოდგმით სჭირს ზნე ეს“.

„ვინც იხარებდეს სხვის ავზე, იმას მიენდოს სხვა ვინა?

ზნეთა სჭირს, გვარად ეს მოსდგამს, ნეტამცა დამაწვევინა!“

სულხან-საბა ორბელიანის გალექსილი:

„ექვო იხარებს სხვისასა შეწუხებასა დიდებსა,

მისგან კეთილსა ნუ ელი, თუ არ ავს დასარიდალსა!“

ბატონი როსტომი არ მიუთითებს, საიდან ჩანს გ. მიქაძის დაბნეულობა. ბატონ გივის ფსევდონიმებზე სამი წიგნი აქვს გამოცემული: 1. **ფსევდონიმების ლექსიკონი** („ქართული წიგნის“ გაუშიფრავი ფსევდონიმები, თბ. „მეცნიერება“, 1969); 2. **ფსევდონიმების ლექსიკონი**, თბ. „მეცნიერება“, 1984; 3. **ქართულ ფსევდონიმთა სამყაროში** (თბ. 1998). დავასახელოთ ესეც: 4. **ძველი ქართული მწერლობის ბიბლიოგრაფია**, თბ., 1968. არც ერთ ამ წიგნში არც „ავერიონ მაცაბერიძე“ და არც „ვახტანგ ჭელიძე“ ნახსენები. ვისი ფანტაზიის ნაყოფია ის, რასაც ბატონი როსტომი გ. მიქაძეს

მიაწერს, თავისი თუ ვახტანგ ჭელიძისა?

ნუთუ ბატონმა როსტომმა არ იცის, გივი მიქაძე რა თავდადებითა და რუდუნებით იკვლევდა ქართველ და არა მარტო ქართველ მოღვაწეთა ფსევდონიმებს. განა მარტო სახელფასო უწყისებს ეყრდნობოდა იგი?!

როგორც ვახტანგ ჭელიძეს, ბატონ როსტომსაც ხომ არა ჩარჩა გულში წყენა, რომ ბატონმა გივიმ მის მიერ გახსნილი ფსევდონიმი სხვაგვარად გახსნა?!

აი, რა კეთილი გულით ეპყრობა ის ახალგაზრდა როსტომს პავლე ინგოროყვას ფსევდონიმების დადგენისას, რა ფართოდ წარმოაჩენს მის ნააზრევს და თავაზიანად ასწორებს მის მცდარ შეხედულებას:

„1924 წლის ჟურნალ «კავკასიონში» (1-2), — წერს გ. მიქაძე, — დაბეჭდილია ავარიელთა ისტორიული ლექსი «**რაჟბადინ ბელადი და ერეკლე მეფე**», რომელიც თარგმნილია **ასმიდოდ ჩერქეზელის** მიერ. სახელის ფორმამ ჩააფიქრა ახალგაზრდა ლიტერატურისმცოდნე და კრიტიკოსი **როსტომ ჩხეიძე**. მისი ვარაუდით, ეს უნდა იყოს არა ნამდვილი სახელი, არამედ ფსევდონიმი. მკვლევარმა დიდი მუშაობა ჩაატარა დასახელებული ფსევდონიმის გასაშიფრავად და სხვადასხვა მონაცემების მიხედვით სწორად დაადგინა, რომ **ასმიდოდ ჩერქეზელი** არის ცნობილი მწერლისა და მეცნიერის **პავლე ინგოროყვას** ფსევდონიმი. მანვე გაარკვია ისიც, რომ «კავკასიონში» პოლ კლოდელის ლექსის «წმინდა საკითხავის», **პლატონის** ეპიგრამებისა და **ანაკრეონტის** ლექსების მთარგმნელის ხელმოწერები As. და Asmi არის შემოკლებული ფორმა Asmidod-ისა, ე. ი. **ასმიდოდ ჩერქეზელისა**. რ. ჩხეიძის მოსაზრება გამოთქმულია წერილში — «ასმიდოდ ჩერქეზელის გამო», რომელიც გამოქვეყნდა 1986 წელს ჟურნალ მნათობის მეთერთმეტე ნომერში.

რ. ჩხეიძე აღნიშნავს, რომ სიმ. ყაუხჩიშვილს «ბერძნული ლიტერატურის ისტორიაში» (ტ. I, 1946) ანაკრეონტის შემოქმედების განხილვისას სწორედ «კავკასიონიდან» მოჰყავს სანიმუშოდ ლექსის ფრაგმენტი, მაგრამ ფსევდონიმი Asmi გაშიფრული არა აქვს. იგი ასკვნის: «შეუძლებელია სიმონ ყაუხჩიშვილს თავის დროზე არ სცოდნოდა, თუ ვისი იყო ეს ფსევდონიმი, რადგან ჯერ ერთი, აღრიდანვე მეგობრობდა პავლე ინგოროყვასთან, და, მეორე, «კავკასიონშიც» თანამშრომლობდა, მაგრამ, რადგანაც მთარგმნელის ვინაობას არ ამხელს, ეტყობა, თვითონ პავლე ინგოროყვამ არ მოინდომა თავისი ფსევდონიმის გახსნა»“ (გივი მიქაძე, ქარ-

თულ ფსევდონიმთა სამყაროში, თბ. 1998, გვ. 166-167).

შემდეგ რ. ჩხეიძე ჩამოთვლის ნაშრომებს, სადაც ეს ფსევდონიმი განმარტებული არაა და მათ შორის ასახელებს გ. მიქაძის წიგნსაც. გ. მიქაძეს მოჰყავს ბატონი როსტომის სიტყვები: „არც ერთი ეს ფსევდონიმი (და არც ინციალები – პ. ი.) არ არის შეტანილი გ. მიქაძის «ფსევდონიმების ლექსიკონში» (1984)“.

გ. მიქაძე განაგრძობს: „უნდა ითქვას, რომ, რ. ჩხეიძის დაკვირვებები სავსებით სწორია. სიმ. გაუხიშილმა კარგად იცოდა პ. ინგოროყვას ყველა ფსევდონიმი, და მათ შორის Asmi-ც. სიმ. გაუხიშილის წიგნი «ბერძნული ლიტერატურის ისტორია» 1946 წ. გამოქვეყნდა. მე ვიყავი ამ წიგნის კორექტორი და ბატონმა სიმონმა წიგნისათვის საძიებლების შედგენა დამავალა. საძიებელში Asmi-ის ვინაობა არ გავშიფრე, რადგან პ. ინგოროყვა წინააღმდეგი იყო მისი ფსევდონიმის გაშიფრვისა. როდესაც ანაკრეონტიკური ლექსების ალ. ჭავჭავაძისეულ თარგმანზე წერილი გამოვაქვეყნე, 1972 წელს გავშიფრე Asmi-ს ვინაობა“ (გ. მიქაძე, ანაკრეონტიკური ლექსი // «მაცნე», ენისა და ლიტერატურის სერია, 1972, № 1, გვ. 82, შენ. 29). დასახელებული წერილი რ. ჩხეიძეს მხედველობიდან გამორჩა“ (გვ. 167).

ახლა იმ ფსევდონიმზე, რომელსაც გ. მიქაძე სხვაგვარად განმარტავს. ესაა CetP. გ. მიქაძის ახსნით, Cet არის **კონსტანტინე ჭიჭინაძე**, ხოლო P — პ. ინგოროყვა. სხვაგვარად ფიქრობს რ. ჩხეიძე. მოვუსმინოთ მას: „P მართლა პავლე ინგოროყვა უნდა იყოს..., რადგან თარგმანის კითხვისას აშკარად იგრძნობა, რომ საბოლოო რედაქცია მისია. მაგრამ C მეეჭვება, რომ აქ კონსტანტინე ჭიჭინაძე იყოს. მართალია, კონსტანტინე პავლესთან მეგობრობდა და «კავკასიონშიც» აქტიურად თანამშრომლობდა, არაერთი თარგმანი აქვს გამოქვეყნებული, მაგრამ მხოლოდ ლექსებით თარგმანები. ცხადია, ეს სულაც არ ნიშნავს პროზაული არაფერი ეთარგმნა, მითუმეტეს, ორიოდ წლის შემდეგ ჟურნალ «მნათობში» დაიბეჭდა მისეული თარგმანი ეპტონ სინკლერის რომანისა «მეფე-ნახშირი», მაგრამ ცოტა უცნაურად მეჩვენება, რომ ედშმიდის ნოველა ეთარგმნა ბ-ნ პავლესთან ერთად. თანაც მართლა ერთად რომ ეთარგმნათ, პავლე ინგოროყვა ინციალად დაწერდა არა P-ს, არამედ A-ს (ასმიდოდს), როგორც სხვა თარგმანებს მოაწერა.

ამიტომ, მგონია, რომ C უფრო შესაძლებელია იყოს პავლე ინგოროყვას მეუღლე, რომელიც სწორედ პროზას თარგმნიდა...

მათი თანამშრომლობაც უფრო რეალური ჩანს და ფსევდონიმის არჩევის მიზეზიც: *CetP*- ქეთო და პავლე; თან არც ის უნდა იყოს შემთხვევითი, რომ ასოები ერთმანეთზეა მიტყუებული, ოდნავადაც კი არ არის დამორებული და არც დეფისით გამოყოფილი, როგორც ვთქვათ, «აკ-სიმ-კოლი» (აკაკი ბელიაშვილი, სიმონ ჩიქოვანი და ნიკოლოზ ჩაჩავა), თუ «ან-და-დონი» (აკაკი შანიძე და დავით ყიფშიძე); და როგორც ეს ფსევდონიმიც დაიწერებოდა, რომ კონსტანტინე ჭიჭინაძე ყოფილიყო. ამას გარდა, არც ის არის აღნიშნული, ფსევდონიმი ერთ პიროვნებას ეკუთვნის თუ ორს. – არ წერია არც «თარგმნა», არც «თარგმნეს». ასეთი კიდევ უფრო გასაიდუმლება ფსევდონიმისა იმის მაჩვენებელია, რომ *C* ქეთევან ბაქრაძეა“ («მნათობი», 1986, № 11, გვ. 157).

გ. მიქაძემ, როგორც პროფესიონალმა, ადრე დაიჭირა თადარიგი: რასაც სხვა მოღვაწეებთან აკეთებდა, კ. ჭიჭინაძეს წერილობით სთხოვა, ეცნობებინა თავისი ფსევდონიმები. მანაც 1960 წლის 31 მაისს სხვა ფსევდონიმებთან ერთად აუწყა: „*«კაკეასიონის» № 1-2-ში მოთავსებულია ნაწყვეტი ეტმონტიდან «დამპყრობი», რომელსაც მოწერილი აქვს CetP, ეს მე და პავლე ინგოროყვა ვართ ერთად»*“ (ქართულ ფსევდონიმთა სამყაროში, გვ. 169).

გ. მიქაძე ასკვნის: „ამ წერილის მიხედვით საბოლოოდ დადგენილად უნდა ვაღიაროთ, რომ ფსევდონიმი *CetP* ეკუთვნის კ. ჭიჭინაძეს და პ. ინგოროყვას. (...) მოყვანილი მაგალითიდან ნათლად ჩანს, რაოდენ დიდი სიფრთხილეა საჭირო, რათა ერთი ავტორის ნაწარმოები მეორეს არ მივაკუთვნოთ. რ. ჩხეიძე ისე ლოგიკურად და თანმიმდევრულად ასაბუთებს კ. ბაქრაძის ავტორობას, კ. ჭიჭინაძის ავტოგრაფი ხელთ რომ არ გვექონდეს, ძნელად თუ შევძლებდით, ვინმე დაგვერწმუნებინა სიმართლეში“ (იქვე, გვ. 169-170).

აი, ნიმუში, თუ ბატონი გივი რა სიღრმით, სიფართოვითა და კეთილშობილებით განიხილავს საკითხს!

ბატონი **გივი მიქაძე** მრავალმხრივი და ამაგდარი მოღვაწე ბრძანდებოდა და მასზე ქილიკი არავის ეკადრება (მისი ცხოვრებისა და მოღვაწეობის შესახებ იხ. ჩემი წიგნი „ფილოლოგიური ძიებანი, I“, გვ. 363-383).

უზუსტობისაგან რომ არავინაა დაზღვეული, ბატონ როსტომს ერთ შეცდომაზე მინდა მივუთითო, რომელიც ამ წიგნშია გაპარული; მაგრამ მერწმუნეთ, ამას არა ნიშნის მოგებით, არამედ გაკვირვებითა

და კეთილი გულით ვაკეთებ — რომ იგი მისი გავლენით სხვა ნაშრომებშიც არ გამეორდეს. ამჯერად ეს (ნაკლოვანი) მხარეები რომ მაინტერესებდეს და ვეძიებდე, არ ვაჭარბებ, საამისო ნიმუშები აქედანაც საკმაოდ „შემომეფეთა“. ახლა მხედველობაში მაქვს შემდეგი: ბატონი როსტომი იმეორებს ძველ შეხედულებას, რომ განთქმული აფორიზმი „**საცა არა სჯობს, გაცლა სჯობს კარგისა მამაციისაგან!**“ შოთა რუსთველისაა. ერთი ამერიკელი მწერლის ნოველაზე მსჯელობისას მისი პერსონაჟის შესახებ წერს: „...იღა დარჩენოდა, უარი ეთქვა შტატის გუბერნატორობაზე. **საცა არა სჯობს, გაცლა სჯობს კარგისა მამაციისაგანო**, — ამ რუსთველური შეგონების თავისებური და მოხდენილი ილუსტრაცია გახლავთ ამერიკელი მწერლის ეს მცირე თხზულება“ (გვ. 511).

ეს აფორიზმი ადრე ბევრს, მათ შორის ილია ჭავჭავაძესაც, დიდი რუსთველის კუთვნილად მიაჩნდა. მე სათანადო წყაროს მივაგენი და გავარკვიე, რომ იგი ხალხურია. ეს წერილი პირველად დავბეჭდე 2002 წელს ლიტერატურის ინსტიტუტის კრებულში „რუსთველოლოგია“ (II, გვ. 236-243) და შევიტანე ჩემი რუსთველოლოგიური გამოკვლევების პირველ ტომში (თბ. 2010, გვ. 10-21), რომელიც ბატონ როსტომს დიდი მოწიწებით ვუსახსოვრე. გამაკვირვა-მეთქი, მარტო ამიტომ არ ვწერ. ეს წერილი თავიდან მელიქიშვილის ქუჩაზე მდებარე როსტომ ჩხეიძის ჟურნალისა და გაზეთის რედაქციაში მივიტანე. მივიტანე იმიტომაც, რომ ვხედავდი, ბატონი როსტომი არა მარტო ჩინებული ლიტერატორი და ლიტერატურათმცოდნე, არამედ ასეთივე ფოლკლორისტიც ბრძანდება. მის დაბეჭდვაზე კი იქაურმა თანამშრომელმა ახალგაზრდა ქალმა უარი მითხრა. არ მირკვევია, გააცნეს თუ არა ის ბატონ როსტომს, პირადად ამაზე კი თავად ვერ შევაწუხე.

ერთი სიტყვით, როგორც ამბობენ, სიყვარული ბრმაა, მაგრამ ყველაფერზე არ უნდა დაგვაბრმაოს. მარტო შეცდომებზე დაყრდნობით მკაცრი განაჩენი არ უნდა გამოგვქონდეს. მთავარია, ესა თუ ის ავტორი მასთან შედარებით პოზიტიურს რას იძლევა. **ალექსანდრე ბარამიძე** და **გივი მიქაძე** ქართული ლიტერატურის დიდი და ჭეშმარიტი მკვლევარები იყვნენ, უმნიშვნელოვანესი დამსახურება მიუძღვით ქართული მწერლობის შესწავლაში და ამ საქმეში მათი აბუჩად აგდება გამართლებული არ უნდა იყოს, მიუხედავად იმისა, სტუდენტობისას მაღალი ნიშანი დაგვიწერეს თუ არა!